

وزارت جهاد کشاورزی
معاونت امور تولیدات دامی
مرکز اصلاح نژاد دام و بهبود تولیدات دامی

دستورالعمل اجرایی توسعه پرورش و اصلاح نژاد دام سنگین (گاو بومی)

تابستان ۱۳۹۷

بدون شک و آنچه بطور یقین می توان گفت از ابتدای خلقت بشر، منابع ژنتیک دامی و گیاهی نقش حیاتی در بقای حیات بشر داشته اند، زیرا فقط همین منابع بوده و هستند که تامین کننده مواد غذایی و سپس دیگر نیازهای بشر از قبیل پوشاک، حمل و نقل، انواع فراورده های دارویی با منشا، گیاهی و یا دارویی و نیازهای روحی و عاطفی بوده اند. در این میان منابع ژنتیک دام های بومی هر منطقه و یا اکو سیستم در طی قرن های متمادی با شرایط مساعد و یا نا مساعد محیطی، تغذیه ای، اقلیمی خود را تطابق داده و بر اساس یک انتخاب طبیعی زنده مانده و به تبع آن انسان ها بر اساس نیاز های گوناگون خود اقدام به اهلی کردن آنها نموده (با اولویت تامین غذا) و نتیجه این اهلی کردن وجود انواع گونه های بومی در اقلیم و زیستگاه های خاص خودشان می باشد که حقیقتا از ابتدای پیدایش همیشه نقش بسیار معنی دار در تولید شیر و گوشت و در نهایت درآمد اقتصادی برای پرورش دهندگان در مناطق روستایی داشته و خواهد داشت. این پروژه بمنظور حفاظت از منابع ژنتیک دامهای بومی و با محوریت اقتصادی کردن آنها در قالب دو فعالیت الف: حفظ و حراست ب: توسعه و اصلاح نژاد گاوهای بومی به شرح زیر تهیه و تدوین شده است.

فعالیت های مورد نظر در این دستورالعمل عبارتند از:

الف: فعالیت مرتبط با حفاظت از منابع ژنتیک دام های بومی ایران

ب: فعالیت توسعه ای و اصلاح نژادی

شایان ذکر است که فعالیت های فوق به وسیله پیمانکاران طرف قرارداد با معاونت امور دام استان های مجری با رعایت همه موارد حقوقی و قانونی انجام خواهد شد.

نحوه عملیات اجرایی در گله های پشتیبان ۱۳۳۳

منظور از گله پشتیبان، گله هایی است که حداقل ۵ راس گاو ماده مولد، امکانات و تجهیزات لازم برای شیردوشی (ثابت یا سیار)، وزن کشی (دارا بودن باسکول)، امکان انجام تلقیح مصنوعی و ثبت اطلاعات را داشته باشند تا بتوان با دقت و صحت مطلوب داده های مورد نیاز جهت برنامه ریزی و عملیات اصلاح نژادی را جمع آوری نمود.

تذکره: گله هایی که در سالهای قبل تحت پوشش قرار گرفته اند در اولویت می باشند.

کلیه عملیات اجرایی شامل ثبت مشخصات، رکورد گیری صفات تولیدی و انجام عملیات تلقیح مصنوعی برای گله های پشتیبان از طریق عقد قرارداد با کلیه افراد حقیقی و حقوقی نظیر اتحادیه ها و تعاونی های

فعال در زمینه دامپروری و پیمانکاران بخش خصوصی واجد شرایط که ترکیب پرسنلی و سابقه فعالیتی آنان در این زمینه مورد تأیید معاون بهبود تولیدات دامی استان بوده و با انجام تشریفات قانونی شرایط انجام پروژه مزبور را احراز می نمایند صورت می پذیرد که با توجه به تجربیات موجود توصیه می گردد کلیه عملیات ثبت مشخصات، رکورد گیری شیر و تلقیح مصنوعی بصورت هم زمان در اختیار یک پیمانکار قرار گیرد.

مشروح عملیات این پروژه به قرار زیر می باشد:

نحوه اجرای فعالیت در رابطه با ثبت مشخصات

- (۱) عقد قرارداد معاونین محترم بهبود تولیدات دامی استانها یا نمایندگان قانونی آنان با کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی واجد شرایط
- (۲) نظارت بر عقد قرارداد فیما بین پیمانکاران و معاونت امور دام استان ها و تایید حسن اجرایی پروژه به منظور پرداخت مبلغ ضمانت به پیمانکار توسط این مرکز انجام می پذیرد.
- (۳) معاونت امور دام استان موظف به برگزاری دوره های آموزشی مورد نیاز جهت کارشناسان و تکنسین های مجریان پروژه با همکاری مرکز اصلاح نژاد دام و بهبود تولیدات دامی می باشد.
- (۴) اولویت انتخاب گله های پشتیبان در مناطق قابل دسترسی بوده و لذا بایستی از انتخاب مناطق صعب العبور و یا مناطقی که در فصول زمستان نتوان به راحتی در آنها تردد کرد، پرهیز نمود.
- (۵) پیمانکاران موظفند کلیه مراحل مدیریت اطلاعات مطابق با سامانه تحت وب این مرکز را که به ترتیب شامل: فرم های ثبت مشخصات گله، صدور شناسنامه (نصب شماره گوش و شماره ملی ۱۵ رقمی)، زایش، تلقیح، وزن کشی، انتقال یا جابجائی دام (در صورت نیاز)، رکورد شیر، خشکی، زایش نر و تلفات، حذف را در سه نسخه تکمیل، یک نسخه آن را به دامدار، نسخه دیگر را به معاونت بهبود تولیدات دامی استان و نسخه آخر را نیز در دفاتر بایگانی خود نگهداری نمایند.
- (۶) پیمانکار موظف است بعد از تکمیل فرم های مربوطه اطلاعات تکمیلی را در سامانه تحت وب این مرکز وارد نماید.
- (۷) دامداران باید کلیه عملیات بهداشتی و دامپزشکی را در واحد دامداری خود رعایت نمایند.
- (۸) کلیه اطلاعات ثبت شده باید حداکثر ظرف مدت ۳ ماه در برنامه این مرکز ثبت گردد.
- (۹) جهت پلاک کوبی باید از پلاک گوش های استاندارد پلاستیکی و یژوال، پلاک گوش الکترونیکی (RFID) یا بلوس (Bolos) استفاده گردد.
- (۱۰) ردیف ثبتی بین المللی ۱۵ رقمی همزمان با درخواست پلاک گوش توسط این مرکز ارائه می گردد.

۱۱) جهت درخواست پلاک گوش استاندارد و ردیف ثبتی باید استان از این مرکز درخواست شماره ثبت بین المللی نموده و از شرکت تولید کننده یا وارد کننده مورد تایید این مرکز اقدام به خرید نمایند.

۱۲) دامدارانی که پلاک گوش الکترونیکی استفاده می نمایند **RFID** در گوش چپ و پلاک گوش ویزوال در گوش راست باید نصب گردد.

۱۳) دامدارانی که از بلوس استفاده می کنند علاوه بر این باید پلاک گوش ویزوال را در گوش سمت راست نصب نمایند.

۱۴) حداکثر یک ماه پس از تولد گوساله عملیات نصب پلاک گوش باید انجام شود.

۱۵) گله های ثبت شده در سال های قبل به علت وجود اطلاعات مربوط به خود دام و به تبع آن سهولت در برآورد عملکرد تولیدات نتاج آنها در اولویت می باشند.

۱۶) نتاج مولد های ثبت شده طی سال های قبل به دلیل بررسی روند ژنتیکی حیوانات تحت پوشش پروژه بایستی ثبت شده و ثبت ۲۰ درصد مولد جایگزین بلامانع می باشد.

نحوه اجرای فعالیت در رابطه با رکوردگیری شیر

۱. پیمانکار موظف است اطلاعات فرم زایش حیوانات را قبل از رکوردگیری شیر تکمیل نموده و سپس عملیات رکوردگیری شیر برای هر راس دام مولد شامل :

وزن شیر (کیلوگرم)، اخذ نمونه شیر در ظروف مخصوص رکوردگیری حاوی بی کرومات پتاسیم ، ارسال نمونه ها به آزمایشگاه تجزیه شیر، ثبت اطلاعات فرمهای رکورد شیر، زایش و خشکی را در برنامه این مرکز انجام دهد.

۲. پیمانکار موظف است از رکوردگیری دامهای مازاد (پیر ، حذفی و ...) جلوگیری نماید.

۳. پیمانکار موظف است لوازم مورد نیاز برای رکوردگیری و ظروف نمونه گیری را تهیه و در هنگام رکوردگیری در اختیار دامداران قرار دهد.

۴. پیمانکار موظف است یک نسخه از فرم رکوردگیری را به همراه ظروف نمونه گیری تکمیل شده به آزمایشگاه شیر استان جهت آنالیز اجزاء شیر تحویل نماید (هر ماه یکبار).

۵. پیمانکار موظف است رکوردگیری را بر اساس برنامه آزمایشگاه شیر معاونت امور دام استان انجام دهد.

۶. پیمانکار موظف است رکوردگیری از دام های مولد را ماهیانه و حداقل در دو نوبت دوشش (ظهر و شب) انجام دهد.

۷. دامدارانی که بیش از ۲۰ رأس گاو مولد دارند باید به ازای هر ۲۰ رأس حداقل یک شیردوش سیار داشته باشند و یا دارای امکانات مناسب شیردوشی از نظر ساختمان و تجهیزات شیردوشی باشند.

۸. نمونه های اخذ شده شیر باید از هر دام بطور مجزا و با رعایت هوادهی مناسب یا همزدن حداقل ۳۰ ثانیه حداکثر ظرف مدت ۲۴ ساعت به آزمایشگاه شیر استان یا شهرستان ارسال گردد.

۹. انجام عملیات رکوردگیری شیر هر ۲۵-۳۵ روز یکبار با تعیین درصد چربی، پروتئین و در صورت توانائی آزمایشگاه شیر استان، سلولهای بدنی (Somatic Cell Score) برای هر دام صورت گیرد.

۱۰. شروع اولین رکوردگیری ماهیانه دامهای مولد تحت پوشش حداقل ۵ روز (با احتساب روز زایش و روز رکوردگیری) و حداکثر ۳۵ روز پس از زایش انجام گیرد و از هر راس دام مولد باید حداقل ۵ رکورد متوالی از شیر در هر دوره شیردهی اخذ گردد.

۱۱. اگر گاوی در طول دوره شیردهی سقط کند آن دوره ادامه یافته و رکوردها تحت همان دوره ثبت خواهند شد ولی چنانچه سقط جنین در ماه های پایانی دوران آبستنی و نزدیک به دوره خشکی باشد، روز بعد از سقط اولین روز دوره شیرواری جدید محسوب میگردد.

۱۲. پیمانکار موظف است اطلاعات اخذ شده از آزمایشگاه شیر استان را در نرم افزار تحت وب این مرکز و در فرم هائی که به همین دلیل طراحی شده وارد و یک نسخه از گزارش حاصل از برنامه را در اختیار دامدار قرار دهد.

۱۳. نظارت بر صحت رکوردگیری و نمونه برداری توسط کارشناسان استان، مرکز اصلاح نژاد و بهبود تولیدات دامی و بخش خصوصی طرف قرارداد با معاونت امور دام استان انجام می گردد.

۱۴. رکوردگیری شیر با توجه به حجم عملیات تعیین شده باید در دامهای مولدی که تحت پوشش عملیات تلقیح مصنوعی و دارای ثبت مشخصات می باشند، صورت گیرد.

نحوه اجرای پروژه در رابطه با رکوردگیری وزن

پیمانکار موظف است رکوردگیری وزن و ثبت اطلاعات فرم وزن را در برنامه این مرکز با رعایت موارد ذیل انجام دهد:

۱- اندازه گیری اوزان تولد، از شیرگیری و بلوغ برای دامهای نر متولد شده و ثبت آنها در برنامه این مرکز

۲- رکوردگیری وزن بوسیله باسکول و یا از طریق اندازه گیری قد و دورسینه انجام گردد.

۳- رکوردگیری وزن از دامهای نری که مادرانشان تحت پوشش عملیات رکوردگیری شیر می باشند، صورت گیرد.

نحوه اجرای پروژه در رابطه با تلقیح دام

پیمانکار موظف است کلیه عملیات اجرایی تلقیح با تاکید بر تاریخ و ساعت دقیق دفعات تلقیح دام را در فرم های تلقیح از پیش تعریف شده در برنامه این مرکز را با رعایت موارد زیر ثبت کند:

۱- پیمانکار موظف است در گله هایی که عملیات تلقیح مصنوعی انجام می دهد جهت برقراری ارتباط ژنتیکی، اسپرم های مصرفی را از دامهای بومی نر ممتاز که دارای شماره ثبت و مورد تایید این مرکز هستند تهیه نماید.

۲- تعداد دفعات تلقیح برای دامهای تحت پوشش حداقل یک و حداکثر ۳ تلقیح که بطور متوسط ۲ تلقیح پیش بینی شده است.

۳- پیمانکار موظف به اجرای دستورالعمل های صادره از شبکه تلقیح مصنوعی مرکز اصلاح نژاد دام و بهبود تولیدات دامی می باشد.

۴- پیمانکار موظف است بعد از تکمیل فرم های تلقیح مصنوعی ، باید اطلاعات مربوطه را در برنامه تحت وب این مرکز وارد نماید.

۵- پیمانکار موظف به پاسخ گویی بازرسین و ناظرین معاونت امور دام استان و مرکز اصلاح نژاد دام و بهبود تولیدات دامی در این خصوص خواهد بود.

۶- پیمانکار موظف است مأمورین تلقیح کننده کم بازده را پس از تشخیص کارشناسان امور دام و مرکز اصلاح نژاد دام و بهبود تولیدات دامی تعویض نماید.

۷- پیمانکار موظف است فقط از مأمورینی استفاده نماید که دارای مجوز مهارت تلقیح مصنوعی معتبر هستند.

شرح هزینه های پروژه :

۱- نظارت فنی فعالیت ها و اجرای صحیح طرح حفاظت و توسعه گاوهای بومی با ارایه کمک هزینه تغذیه ، ثبت مشخصات و هویت گذاری ، رکورد گیری و ... صورت گیرد.

۲- معاونت امور دام استان مجاز است مقادیر هزینه کرد اعتبارات را با توجه به دوری و نزدیکی محل اجرای پروژه تقسیم نماید.

۳- حق انگیزه طی سه مرحله شناسایی و هویت گذاری گاو های بومی تحت پوشش، رکوردگیری و تلقیح از دامها و هویت دار کردن نتاج آنها قابل پرداخت می باشد.

۴- معیار ارزیابی عملکرد پروژه ، اجرای حجم عملیات مصوب ارسالی خواهد بود.

